לוֹמַר לבעל הרוצה להפטר מנותר התשלומים, שאין הדבר כפי שחושב, שאפילו אם כדי לשלם עבור הכתובה כמה שיותר יעשה לפנים משורת הדין ויוותר על הסידור שמסדרים לבעלי חובות, לא יפטר משום כך מהתשלום שנותר, שֶׁאֵין מְקָרְעִין שְׁטַר כְּתוּבָּה עד יפרע את כולה, ועד אז ישמרוה וכל פעם שיהיו לו נכסים יצטרך לשלם עד שישלם את כולה.

משנה

פּוֹתְחִין, החכם או בית דין, פתח לנודר לא לאכול בשר ולשתות יין לזמן ארוך כגון למשך שנה, **בְּיָמִים טוֹבִים וּבְשַׁבָּתוֹת** – שאומרים לו אילו היית יודע שאסור להצטער בשבת ויום טוב כלום היית נודר, ואם אומר לאו מתירים לו את נדרו.

בָּרְאשׁוֹנָה – החכמים שעד זמן רבי עקיבא, **הָיוּ אוֹמְרִים** שאין הנדר ניתר לגמרי, אלא רק **אוֹתָן הַיָּמִים** שפתחו לו בהם, דהיינו רק השבתות והימים טובים מוּתָּרִין בבשר ויין, **וְשְׁאָר כָּל הַיָּמִים** – שאר ימי השבוע של שנה זו שנדר בה, **אֲסוּרִין, עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא** וחלק על דעתם **וְלִימֵּד** – הוכיח מהתורה, **שֶׁהַנֵּדֶר שֶׁהוּתַּר מִכְּלָלוֹ** – שאין חל כל מה שנדר, לפי שניתר מקצת הנדר, **הוּתַּר כּוּלּוֹ**, לפיכך מותר לנודר לאכול בשר ולשתות יין כל ימות השנה. וטעם הדבר פירשו בירושלמי (פ״א ה״א) שנאמר (במדבר ל ג) ׳כְּכָל׳ הַיּוֹצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה, ומשמע אם חל ׳כָּל׳ הַיּוֹצֵא מִפִּיו, אזי יַעֲשֶׂה כפי שנדר, אבל אינו חל לחצאין.

כֵּיצַד – באיזה אופן אמר רבי עקיבא שנדר שהותר מקצתו הותר כולו, **אָמַר קוֹנָם שֶׁאֵינִי נֶהֱנֶה לְכוּלְּכֶם** – שכלל את כולם ואסרם באמירה אחת, אם **הוּתַּר אֶחָד מֵהֶן** כגון שלא ידע בשעת הנדר שאחד מהם הוא אביו או אחיו, **הוּתְּרוּ כּוּלָּן**, משום שנדר שהותר מקצתו מותר כולו.

ואם לא כלל את כולם בנדרו, אלא שאמר קונם **שֶׁאֵינִי נֶהֱנֶה לָזֶה** וְלָזֶה, דהיינו שאמר לראשון קונם שאיני נהנה לך, והוסיף ואמר שדין השני עלי כדין הראשון, וכן אמר לשלישי ולרביעי, אם **הוּתַּר הָרִאשׁוֹן, הוּתְּרוּ כּוּלָּן**, שכיון שתלה את כולם באיסורו של הראשון, כשהותר איסורו הותר איסור כולם. אבל אם **הוּתַּר הָאַחֲרוֹן**, הָאַחֲרוֹן בלבד **מוּתָּר, וְכוּלָּן אֲסוּרִין**, שכן אין איסורם תלוי בו, על כן גם התירו אינו מתיר אותם. ואין שייך לומר כאן נדר שהותר מקצתו, שהרי איסורו של האחרון נוסף רק לבסוף, שלא אסר את כולם יחד. (**הוּתַּר הָאֶמְצָעִי, הֵימֶנּוּ וּלְמַטָּה מוּתָּר, הֵימֶנּוּ וּלְמַעְלָה אֲסוּר** – אין זה מגוף המשנה, אלא מדברי ברייתא בגמרא).

ואם אמר הנודר **שֶׁאֲנִי נֶהֱנֶה לָזֶה קָרְבָּן** – מה שאני נהנה מפלוני זה, יהא אסור עלי כקרבן, והוסיף ואמר על אדם שני **וְלָזֶה קָרְבָּן** – דהיינו שגם הנאת פלוני זה אסורה עלי כקרבן, **צְרִיכִין פְּתַח לְכָל אֶחָד וְאֶחָד** – שכיון שאמר לזה קרבן ולזה קרבן, נחשב כאילו נדר מכל אחד מהם בנפרד ויש לפנינו שני נדרים שכל אחד מהם זקוק להיתר בפני עצמו, ולכן אם הותר אחד מהם לא הותר השני.

המשנה מבארת מקרה נוסף של נדר שהותר מקצתו הותר כולו, אדם האומר **קוֹנָם יַיִן שֶׁאֲנִי טוֹעֵם** – יהיה אסור עלי בקונם טעימת כל מיני היין, ופירש הנודר את סיבת נדרו, משום **שֶׁהַיַּיִן רַע לַמַּעַיִים. אָמְרוּ לוֹ, וְהַלֹּא** היין **הַמְיוּשָּׁן יָפֶה לַמַּעַיִים**, ורק החדש רע להם, **הוּתַּר בַּמְיוּשָּׁן** – לשתות יין מיושן, שמתברר שנדרו מהמיושן היה בטעות, **וְלֹא בַּמְיוּשָּׁן בִּלְבַד הוּתַּר, אֶלָּא בְּכָל** מיני **הַיַּיִן** הוא מותר, שנדר שהותר מקצתו הותר כולו. וכמו כן אדם האומר **קוֹנָם בָּצָל שֶׁאֲנִי טוֹעֵם** – יהיה אסור עלי בקונם טעימת כל מיני בצל, ופירש הנודר את סיבת נדרו משום **שֶׁהַבָּצָל רַע לַלֵּב, אָמְרוּ לוֹ הֲלֹא הַבּוּפְרִי** – בצל הבא מהכפרים **יָפֶה לַלֵּב**, ורק שאר בצלים רעים לו ללב, **הוּתַּר בַּבּוּפְרִי** – הותר בטעימת בצל הבופרי, שנדרו מבצל זה היה בטעות, **וְלֹא בַּבּוּפְרִי בִּלְבַד** הוא **הוּתַּר, אֶלָּא בְּכָל** מיני **הַבְּצָלִים** הוא מותר, מפני שנדר שהותר מקצתו הותר כולו. **מַעֲשֶׂה הָיָה** באחד שנדר מכל מיני הבצלים כיון שהם רעים ללב, **וְהִתִּירוּ רַבִּי מֵאִיר** בְּכָל הַבְּצָלִים, מאחר שבטל נדרו מן הבופרי, ונדר שהותר מקצתו הותר כולו כרבי עקיבא.

גמרא

שנינו במשנה **הוּתַּר הָאַחֲרוֹן הָאַחֲרוֹן מוּתָּר וְכוּלָּן אֲסוּרִין** וכו׳, ובהמשך שנינו ׳שאני נהנה לזה קרבן, ולזה קרבן, צריך פתח לכל אחד ואחד׳, ומשמע שדווקא משום שאמר קרבן בכל אחד מהנידרים, לכן נחשב כל אחד כנדר בפני עצמו, אבל האומר ׳קרבן לזה ולזה׳, אין כאן אלא נדר אחד, ואם הותר אחד מן הנידרים הותרו כולם.

שואלת הגמרא, **מַאן תַּנָּא** – כשיטת מי סובר התנא של משנתינו האומר שבכדי שיחשב לכל אחד מהם כנדר בפני עצמו אין מספיק שיאמר לזה ולזה, אלא צריך להזכיר קרבן בכל אחד ואחד.

משיבה הגמרא, **אָמַר רָבָא** משנתינו כשיטת **רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר** בפרק שבועת הפקדון (שבועות לח:) לגבי חמשה בני אדם שהיו תובעים את אחד פקדון שהפקידו אצלו, ופנה הנתבע לאחד מן התובעים ואמר לו ׳שבועה שאין לך אצלי פקדון׳, והוסיף ואמר לתובע השני ׳לא לך׳, וכך אמר גם לשלישי, וכן לרביעי ולחמישי, ולאחר מכן נתברר שנשבע לשקר והפקדון היה ברשותו, והדין הוא שעל שבועת שקר צריך להביא אשם גזילות, כמו שכתוב (ויקרא ה כא־כה) **וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן** וגו׳ **וְנִשְׁבַּע עַל שָׁקֶר** וגו׳ **וְאֶת אֲשָׁמוֹ יָבִיא לַה׳**, ומכיון שאמר ׳שבועה לא לך לא לך׳, אין כאן אלא שבועה אחת לכל החמשה וחייב קרבן אשם אחד.

אבל אם אמר הנתבע, ׳שבועה שאין לך בידי׳, והוסיף ואמר לשני ׳ולא לך׳, וכך אמר לשלישי ׳ולא לך׳ וכן לרביעי ולחמישי בתוספת ׳ו׳ למילה ׳ו׳לא, לכל אחד ואחד, רבי יהודה אומר שנחשב כאילו נשבע חמש שבועות נפרדות וצריך להביא חמש אשמות.

ורבי שמעון אומר אין כאן חמש שבועות ואינו חייב חמש אשמות, **עַד שֶׁיֹּאמַר שְׁבוּעָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד** – שרק בהקדמת המילה שבועה בכל פעם, דהיינו שיאמר ׳שבועה שאין לך פקדון בידי׳, ׳ושבועה לך׳, ׳ושבועה לך׳, וכן לכולם, רק אז נחשב שיש כאן חמש שבועות נפרדות להתחייב על כל אחת מהן קרבן.

ומהמשנה שלנו בנדרים שנוקטת שדווקא באומר ׳שאני נהנה לזה קרבן׳, ׳ולזה קרבן׳, וכן בכל אחד מהנידרים רק אז נחשב שנדר לכל אחד ואחד נדר נפרד, אבל לא באומר ׳לזה ולזה׳, מוכח שסוברת כדעת רבי שמעון.

שנינו במשנה ׳קוֹנָם יַיִן שֶׁאֲנִי טוֹעֵם וְכוּ׳, אמרו לו והלא המיושן יפה למעיים, הותר במיושן׳, ומשמע שההיתר הוא דווקא משום שהתברר לנודר שהיין המיושן יפה למעיים, לפיכך מקשה הגמרא, מדוע צריך לומר שהתברר שהוא יפה וטוב למעיים, **וְתֵיפּוֹק לֵיהּ דְּאֵין רַע** – הלא בכדי שלא יהיה המיושן בכלל נדרו מספיק שהוא לא רע, שהרי הוא תלה את נדרו מן היין לפי שהוא רע למעיים, אם כן כל שהתברר שהוא לא רע הוא אינו בכלל נדרו, ומדוע צריך לומר שגם התברר שהוא טוב למעיים.

מתרצת הגמרא, **אָמַר רַבִּי אַבָּא** זה ודאי שאף אם התברר שהמיושן הוא רק לא רע, זה כבר מספיק כדי שיותר נדרו, אלא **וְעוֹד יָפֶה קָתָנֵי** – כוונת המשנה ׳המיושן יפה׳, לומר שלא רק שהתברר שהוא לא רע למעיים, אלא שהוא אפילו יפה, ואם כן ודאי שנדרו מותר.

קוֹנָם בָּצָל שֶׁאֲנִי טוֹעֵם שֶׁהַבָּצָל וְכוּ׳: וְתֵיפּוֹק לֵיהּ דְּאֵין רַע אָמַר רַבִּי אַבָּא וְעוֹד יָפֶה קָתָנֵי.

משנה

פּוֹתְחִין לְאָדָם שנדר הנאה מאשתו שמשום כך חייב לגרשה כדין כל המדיר את אשתו מהנאתו, מצד שעל ידי נדרו ממעט **בִּכְבוֹד עַצְמוֹ וּבִכְבוֹד בָּנָיו**, ואין חוששים שישקר מתוך הבושה. וכך

המשך בעמוד קפג

אוֹמְרִים לוֹ, אִילּוּ הָיִיתָ יוֹדֵעַ שֶׁלְּמָחָר – לאחר שתגרש את אשתך יזלזלו הבריות בכבודך, שיהיו **אוֹמְרִין עָלֶיךָ כָּךְ הִיא** וְנוֹסְתוֹ [־רגילותו] **שֶׁל פְּלוֹנִי שֶׁמְגָרֵשׁ אֶת נָשָׁיו, וְעַל בְּנוֹתֶיךָ יִהְיוּ הבריות אוֹמְרִין בָּנוֹת של גְּרוּשׁוֹת הֵן**, ומן הסתם הולכות הן בדרכי אמן ולא ראוי להתחתן עימן, שהרי **מָה רָאָתָה** – איזה מעשה שאינו הגון עשתה **אִמָּן שֶׁל אִלּוּ** שמשום כך הוצרכה **לְהִתָּגֵּרֵשׁ** מבעלה, שלא רצה להמשיך לגור עמה, ולבטח ראה בה דבר ערוה, ולכן רוצה לגרשה. **אם** השיב הנודר **וְאָמַר, אִילּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁכֵּן** – שכך יאמרו, **לֹא הָיִיתִי נוֹדֵר, הֲרֵי זֶה מוּתָּר.**

המשנה מביאה דין בענין נדר טעות:

הָאוֹמֵר קוֹנָם שֶׁאֲנִי [שאיני] **נוֹשֵׂא אֶת פְּלוֹנִית שהיא כְּעוּרָה** [־מכוערת], **וַהֲרֵי** – ונמצא **שהִיא נָאָה.** או שאמר קונם שאיני נושא את פלונית שהיא **שְׁחוֹרָה, וַהֲרֵי הִיא לְבָנָה.** או שאמר קונם שאיני נושא את פלונית **קְצָרָה, וַהֲרֵי הִיא אֲרוּכָה,** בכל שלושת אופנים אלו הנודר **מוּתָּר בָּהּ.** ומבארת המשנה שמה שהוא מותר בה, זה **לֹא מִפְּנֵי שאמר שֶׁהִיא כְּעוּרָה,** ולאחר זמן היא **נַעֲשֵׂית נָאָה,** וכיון שהיא כבר אינה כעורה הוא מותר בה, או שאמר שהיא **שְׁחוֹרָה,** והואיל **וְנַעֲשֵׂית לְבָנָה** הוא מותר בה, או שאמר שהיא **קְצָרָה** והואיל **וְנַעֲשֵׂית** עכשיו **אֲרוּכָה** מותר בה, שבאופן כזה שהיא נעשית נאה לאחר נדרו, אכן הוא יהיה אסור בה. **אֶלָּא** מפני **שֶׁהַנֶּדֶר טָעוּת** – שמדובר שכבר בשעה שנדר היא היתה נאה, או לבנה, או ארוכה, והא לא ידע מכך ונדר בטעות, ונדרי טעות אינם צריכים התרה.

המשנה מביאה מעשה שרבי ישמעאל התיר לאחד את נדרו מאשה שהיתה כעורה בשעת הנדר, ונעשתה נאה לאחר מכן:

וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁנָּדַר מִבַּת אֲחוֹתוֹ הֲנָיָה, שכיון שהיתה מכוערת לא רצה לשאת אותה, **וְהִכְנִיסוֹהָ לְבֵית רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְיִפּוּהָ,** ולאחר מכן קרא רבי ישמעאל לנודר, **אָמַר לוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, בְּנִי האם מִזּוֹ** שכעת היא נאה **נָדַרְתָּ, אָמַר לוֹ לָאו** – אם היתי יודע שתעשה נאה לא הייתי נודר ממנה הנאה, **וְהִתִּירָהּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה** שראה בגודל עניותן של ישראל, **בָּכָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל** מתוך רחמים על בנות ישראל **וְאָמַר, בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל** בעצם **נָאוֹת הֵן, אֶלָּא שֶׁהַעֲנִיּוּת מְנַוָּלְתָּן** – מכערת אותן. **וּכְשֶׁמֵּת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל הָיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל נוֹשְׂאוֹת קְרָנָה וְאוֹמְרוֹת, בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל עַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּכִינָה** – שהיה מצטער על עניותכם ודואג להלבישכן בבגדים נאים, **וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּשָׁאוּל** (שמואל ב' א כד) **'בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל עַל (אֶל) שָׁאוּל בְּכִינָה הַמַּלְבִּישְׁכֶם שָׁנִי עִם עֲדָנִים, הַמַּעֲלֶה עֲדִי זָהָב עַל לְבוּשְׁכֶן'.**

גמרא

שנינו במשנה, שאם אמר קונם שאיני נושא את פלונית כעורה ונמצא שהיא נאה מותר בה. ומוסיפה המשנה שזהו דווקא אם כבר בשעת הנדר היתה נאה וזה לא ידע ונדר בטעות, אבל אם נעשית נאה לאחר זמן לא. לפיכך מקשה הגמרא, **מַעֲשֶׂה לְסָתוֹר** – וכי המשנה מביאה מעשה הסותר את ההלכה שנאמרה, שהלוא רבי ישמעאל התירה הגם שנעשתה נאה רק לאחר הנדר.

מתרצת הגמרא, **חַפְּרֵי מְחַפְּרָא וְהָכֵי קָתָנֵי** – יש ללמוד את המשנה כאילו היא חסרה, ולהוסיף עליה כך, **רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר** – חולק הוא על דברי חכמים וסובר לאו דווקא שהיתה נאה בשעת הנדר הוא מותר בה, אלא **אֲפִילּוּ** שהיתה **כְּעוּרָה** בשעת הנדר **וְנַעֲשֵׂית** עכשיו **נָאָה,** או שהיתה **שְׁחוֹרָה וְנַעֲשֵׂית** עכשיו **לְבָנָה,** או **קְצָרָה וְנַעֲשֵׂית אֲרוּכָה,** גם במקרים הללו הוא מותר בה, שפותחין ואומרים לו 'אילו היית יודע שתַּעֲשֶׂה נאה או לבנה או ארוכה כלום היית נודר, ואם אמר לאו מתירים אותו, ואף שזה נולד שאינו שכיח שיבוא, סובר רבי ישמעאל שפותחים בנולד. ועל כך מביאה המשנה את המעשה לומר שרבי ישמעאל לשיטתו עשה כן הלכה למעשה, שכך היה **מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁנָּדַר מִבַּת אֲחוֹתוֹ, וְהִכְנִיסוֹהָ לְבֵית רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְיִפּוּהָ וְכוּ'**, והתירה רבי ישמעאל.

הגמרא מביאה ברייתא המספרת כיצד ייפוה לאותה בת ישראל:

תָּנָא, שַׁן תּוֹחֶבֶת הָיְתָה לָהּ – נפלה לה אחת משיניה ועשו שן תותבת במקומה, והיתה החדשה מכוערת בעיני הבריות, וְעָשָׂה לָהּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל במקום התותבת המכוערת שַׁן שֶׁל זָהָב מֻשָּׁלָּ, ובכך חזר נויה והסכים קרובה לישא אותה לאשה.

כִּי שָׁכִיב – כשמת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, פָּתַח עָלָיו הַהוּא סַפְדָנָא הָכִי – אחד הספדנים פתח את דברי הספדו וכך אמר, בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל, עַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּכֶינָה, הַמַּלְבִּישְׁכֶן וְכוּ' בִּגְדֵי שָׁנִי עִם עֲדָנִים הַמַּעֲלָה עֲדֵי זָהָב עַל לְבוּשְׁכֶם.

יש מהתנאים שזלזלו בכבוד תורתם כדי להשכין שלום בין איש לאשתו, ויש מהם הסוברים שלא הותר לזלזל בכבוד התורה לשם כך. הגמרא מביאה מעשה בו נראה דעות התנאים בדבר:

הַהוּא דְּאָמַר לָהּ לְרַבִּיתְהוּ [־לאשתו], קוֹנָם שֶׁאִי אַתְּ נֶהֱנֵית לִי – ייאסר עליך בקונם ליהנות ממני, עַד שֶׁתַּטְעֵימִי – תתני לטעום מתַּבְשִׁילֵהּ לְרַבִּי יְהוּדָה וּלְרַבִּי שִׁמְעוֹן. הלכה האשה להטעים את תבשילה לשני התנאים, רַבִּי יְהוּדָה טָעִים – טעם ממנו, אף שבכך זלזל בכבודו, וְאָמַר – ביאר את טעמו לנוהג זה שהוא מִקַּל וָחוֹמֶר, וּמָה אִם כְּדֵי לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, אָמְרָה תּוֹרָה שְׁמִי – שמו של ה' יתברך, הנזכר בפרשת סוטה (במדבר ה כא) 'יִתֵּן ה' אוֹתָךְ לְאָלָה' וגו', שֶׁנִּכְתַּב בִּקְדוּשָׁה, יִמָּחֶה עַל הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים, שנאמר (שם שם כג) וְכָתַב אֶת הָאָלֹת הָאֵלֶּה הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּמָחָה אֶל מֵי הַמָּרִים, וכל זה בְּקָפֵץ – שאין ודאות שמחיקה זו תגרום להשכנת שלום, שיתכן שהיא נטמאה, ובכל זאת אמרה התורה שימחה שמו יתברך על המים, שמא טהורה היא ותוכל לחזור לבעלה, וַאֲנִי שעל ידי שאטעם ודאי יחזור השלום לשכון ביניהם, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שצריך אני לטעום.

אולם רַבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא טָעִים – סירב לטעום מן התבשיל, והקפיד על הבעל שנדר בזילותא דרבנן, ועשנו בקללה, אָמַר רבי שמעון יָמוּתוּ כָּל בְּנֵי אַלְמָנָה – ימות הנודר ותעשה אשתו אלמנה, וימותו בניה בעוון נדר אביהם, וְאַל יָזוּזוּ שִׁמְעוֹן מִמְּקוֹמוֹ – מכבודו, לזלזל בכבוד התורה לטעום תבשיל זה. וְעוֹד טעם לסירובו לטעום, כִּי הֵיכִי דְּלֹא לִתְרַגְלֵי לְמִינְדַר – כדי שלא יתרגלו אנשים בעשיית נדרים.

הגמרא מביאה מעשה בתנא נוסף שזלזל בכבוד תורתו בכדי להשכין שלום בין איש לאשתו:

הַהוּא דְּאָמַר לְרַבִּיתְהוּ [־לאשתו], קוֹנָם שֶׁאִי אַתְּ נֶהֱנֵית לִי – ייאסר עליך בקונם ליהנות ממני, עַד שֶׁתָּרוּקִי – שתטילי רוק מפיך, שיפגע בּוֹ בְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. התיר רבן שמעון בן גמליאל לאותה אשה לבוא ולרוק בו כדי להשכין ביניהם שלום. אָתַת וְרָקְקָן אַלְבְּשֵׁיהּ – באה האשה ועשתה כציווי בעלה ורקקה על בגדו של רבי שמעון בן גמליאל, והותרה מאיסורה. אָמַר לֵיהּ – הקשה רַב אַחָא מִדִּפְתִּי לְרַבִּינָא, וְהָא דַּאי – והרי זה בעלה של האשה לְזִילּוּתָא קָא מִיכַּוֵּין – התכוון שתזלזל בכבודו של רבן שמעון בן גמליאל, ובין שלא ירקה בפניו אלא על בגדיו, הרי שלא עשתה כציווי בעלה, ועדיין היא אסורה לו. אָמַר לֵיהּ – השיב רבינא לרב אחא, מֵירָק עַל מָנֵי – רקיקה על בגדיו דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שהוא אדם חשוב ביותר, זִילּוּתָא רַבְּתָא הִיא – זהו זילזול גדול בכבודו, ולכך משעשתה כן האשה מותרת היא ליהנות מבעלה.

הַהוּא דְּאָמַר לָהּ לְרַבִּיתְהוּ – לאשתו, שהיתה מכוערת ביותר, קוֹנָם שֶׁאִי אַתְּ נֶהֱנֵית לִי – ייאסר עליך בקונם ליהנות ממני, עַד שֶׁתַּרְאִי מוּם פְּלוֹנִי לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי – 'מום' כמו 'מאום' שפירושו כלום, כלומר את אסורה עלי עד שתראי לרבי ישמעאל ברבי יוסי איזה דבר יופי אפילו קטן ביותר שיש בך שהוא במעט כלום, ואז תהיי מותרת ליהנות ממני.

רצה רבי ישמעאל ברבי יוסי למצוא בה איזה דבר יופי כדי להתירה, אָמַר לָהֶם – ביקש רבי ישמעאל מתלמידיו שיבררו עליה שֶׁמָּא רְאשָׁהּ נָאֶה, אָמְרוּ לוֹ – השיבו לו תלמידיו, קָנְלָ – עגול הוא ואינו נאה. הוסיף ושאל שֶׁמָּא שְׁעָרָהּ נָאֶה, השיבו לו התלמידים, דּוֹמֶה שערה לַאֲנִיצֵי פִּשְׁתָּן המפוזרים וכרוכים זה בזה. הוסיף ושאל, שֶׁמָּא עֵינֶיהָ נָאוֹת, השיבו לו, טְרוּטוֹת הֵן – עגולות הן וכיעור הוא. אמר להם, שֶׁמָּא אָזְנֶיהָ נָאוֹת, השיבו לו כְּפוּלוֹת הֵן – אוזניה גדולות עד שנראה כאילו כפולות הם. אמר להם, שֶׁמָּא חוֹטְמָהּ נָאֶה, אמרו לו כווץ הוא ונראה כאילו בָּלוּם [־סתום] הוּא. אמר להם, שֶׁמָּא שִׁפְתוֹתֶיהָ נָאוֹת, אמרו לו עָבוֹת הֵן ואינן נאות. אמר להם שֶׁמָּא צַוָּארָהּ נָאֶה, אמרו לו, קָצוּט – קצר הוא ונראה ראשה מונח בין כתפיה. אמר להם, שֶׁמָּא בְּרִיסָהּ נָאֶה, אמרו לו, צָבֶה – נפוח הוא. אמר להם, שֶׁמָּא רַגְלֶיהָ נָאוֹת, אמרו לו, רְחָבוֹת כְּשֶׁל אִווֹזָּ. אמר להם, שֶׁמָּא שָׁמָּהּ נָאֶה, אמרו לו, לְכְלוּכִית שְׁמָהּ, אָמַר לָהֶן, יָפָה קוֹרִין אוֹתָהּ לְכְלוּכִית, שֶׁהִיא מְלוּכְלֶכֶת בְּמוּמִין, וכיון ששמה נאה לה הרי יש בה שום דבר יפה, וְשַׁרֵיהּ לידחנות מבעלה.

אגב שעסקה הגמרא בחסידותם של רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל ברבי יוסי, מביאה מעשה בחסידותו של בבא בן בוטא:

הַהוּא בַּר בָּבֶל – אדם שהיה דר בבבל, דְּסָלִיק לְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל – שעלה לדור בארץ ישראל, נָסִיב אִיתְּתָא – ונשא אשה מבנות ארץ ישראל, אָמַר לָהּ לאשתו, בַּשֵּׁילִי לִי – בשלי עבורי תְּרֵי טַלְפֵי [י"ג טְלוֹפְחֵי] – שני עדשים, והיתה כוונתו שתבשל כמות מועטת, כדרך בני אדם שאומרים על דבר מועט אחד או שנים. אך היא לא היתה חכמה דיה וסברה שכוונתו שתבשל שני גרגירי עדשים, בַּשֵּׁילָה לֵיהּ תְּרֵי טַלְפֵי – עשתה כפי הבנתה ובישלה עבורו שני גרגירים, וכשראה כך רָתַח עָלָהּ – כעס עליה. וכשרצה לְמָחֲרָ שתכין לו סעודה, הבין שאין יכול לומר לה תרי כפי שאמר לה אתמול, ולכן אָמַר לָהּ בַּשֵּׁילִי לִי – בשלי עבורי מן העדשים כמות של גְּרִיוָּא – דהיינו מידה אחת בכמות מסויימת המספיקה לסעודה של כמה אנשים. וחשב שדווקא כאשר אמר לה שני עדשים הכוונה לכמה אנשים, אבל עכשיו שאם תדייק בדבריו יהיה הבישול טרחא מרובה, מן הסתם תבין ולא תעשה רק כפי הנצרך לסעודתו ולא יותר, אולם היא קבלה את דבריו כפשוטם ולכן בַּשֵּׁילָה לֵיהּ בישלה עבורו כמות של גְּרִיוָּא.

לפעם אחרת אָמַר לָהּ, זִילִי אַיְיתִי לִי תְּרֵי בּוּצִינֵי – לכי והביאי לי שני אבטיחים, אָזְלַת וְאַיְיתֵי לֵיהּ תְּרֵי שָׁרְגֵי – הלכה והביאה לו שני נרות שגם הם נקראים בוצינין. ומתוך שכעס אָמַר לָהּ, זִילִי תַּבְרֵי יָתְהוֹן עַל רֵישָׁא דְּבָבָא – תרגום של בבא הוא פתח, והתכוון בדבריו שתשבור את הנרות על מפתן פתח הבית שהוא ראש הפתח. באותה שעה הֲוָה יָתִיב בָּבָא בֶּן בּוּטָא אַבָּבָא – היה יושב בסמוך לפתח התנא בבא בן בוטא, וְקָא דָּאֵין דִּינָא – ודן דינים שבין איש לרעהו, וחשבה האשה שרֵישָׁא דְּבָבָא שאמר לה בעלה התכוון בכך על ראשו של התנא בָּבָא בן בוטא. אָזְלַת וְתַבְרַת יָתְהוֹן עַל רֵישֵׁיהּ – הלכה ועשתה כפי שהבינה ושברה את הנרות על ראשו של בבא בן בוטא. הבין בבא בן בוטא שלא סתם כך עשתה כן, אָמַר לָהּ, מָה חַדִּין דְּעַבְרַת – מה פשר המעשה שעשית, ומה הביאך לכך. אָמְרָה לֵיהּ האשה, כָּךְ צִוּנִי בַּעֲלִי, שכך פירשה את דבריו לפי הבנתה השגויה. אָמַר לה בבא בן בוטא, אֵת עֲשִׂית רְצוֹן בַּעֲלֵיךְ, ודבר גדול עשית בזה שציית לו, על כן כנגד שני נרות ששברת על ראשי, הַמָּקוֹם ירחם עליך וְיוֹצִיא מִמֵּךְ שְׁנֵי בָּנִים שיהיו תלמידי חכמים כְּבָבָא בֶּן בּוּטָא.

הדרן עלך רבי אליעזר

פרק עשירי - נערה המאורסה

הפרק שלפנינו עוסק בהפרת נדרי הבת או האשה. ונקדים את עיקרי דיני הפרת נדרים:

א. האב מיפר את נדרי בתו בנערותה, על ידי שהוא אומר לה 'מופר לך', ובכך מתבטל הנדר. ואינו מפירם אלא כל זמן שעדיין לא יצאה מרשותו ונישאה לאחר. אך לאחר שנישאה, כבר יצאה מרשות אביה ונכנסה לרשות בעלה, ומעתה הבעל לבדו מיפר את נדריה ולא אביה.

ב. בכח האב או הבעל להפר את הנדר רק באותו יום שנודע לו

המשך בעמוד טו

מנדר זה. אבל אם שמע שנדרה, ושתק משך כל אותו היום ולא הפר, שוב אינו יכול להפר למחרת.

ג. כשם שהאב או הבעל מיפר את הנדר, כן בידו להקימו. והקמת הנדר נעשית על ידי שאומר לה ביום שמיעתו את הנדר, 'קיים לך'. ולאחר שהנדר מוקם, שוב אינו יכול להפר אפילו באותו היום.

ד. הבעל מיפר רק את הנדרים שנדרה אשתו בהיותה ברשותו, אבל אינו מיפר את נדריה הקודמים שנדרה קודם שנישאה לו.

ה. אין הבעל מיפר אלא נדרים שיש בהם עינוי נפש, כגון שנדרה שלא תאכל בשר ולא תשתה יין, או בדברים שבינו לבינה, כגון שנדרה שלא תכחול או שלא תתקשט.

ו. נערה המאורסת [מקודשת] לאיש, ועדיין לא נישאה לו על ידי כניסתה עמו לחופה, לא יצאה לגמרי מרשות אביה, אך מאידך כבר איננה לגמרי ברשותו, אלא כבר נכנסה במקצת גם לרשות האירוס. המשנה שלפנינו דנה בנערה זו, ומבארת מי מיפר את נדריה.

משנה

נַעֲרָה הַמְּאוֹרָסָה שאסרה על עצמה בנדר, **אָבִיהָ וּבַעְלָהּ מֵפֵירִין** יחד **אֶת נְדָרֶיהָ.**